

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Cursus Theologicus

Gormaz, Juan Bautista

Augustae Vindelicorum, 1707

Disputatio prima. De Existentia Dei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81950](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81950)

DISPUTATIO PRIMA.

De Existentia DEI.

2. **Q**ualis sit significatio hujus nominis DEUS, traditur accuratè ab Augustino tom. 3. lib. 1. de Doctrina Christiana cap. 6. sonum hujus vocis Deus exponente hoc modo: *Omnes latine lingue socios, cum aures eorum sonus iste tetigerit, monet ad cogitandam excellentissimam quamdam immortalèque naturam.* Hæc divinæ naturæ prædicata alia sunt absoluta, & alia relativa. Absoluta dicuntur illa, quæ sunt toti Trinitati communia, v. g. Omnipotentia, Immensitas, Æternitas, quæ communia sunt tribus divinis Personis. Relativa dicuntur illa, quæ non sunt communia toti Trinitati, ut Paternitas, quæ solum identificatur cum Patre, Filiatio cum Filio, Spiratio passiva cum Spiritu sancto, & Spiratio activa cum Patre & Filio. Inter prædicata absoluta altera sunt necessaria, ut Omnipotentia, Intellectus, Voluntas, Scientia simplicis intelligentiæ: alia contingencia, ut scientia media: altera verò libera (juxta plurimum sententiam) ut volitiones, & decreta, quibus Deus liberè vult, aut non vult, decernit, aut impedit. Rursus omnia prædicata, quæ actu reperiuntur in Deo, sunt realiter identificata, præter ea, in quibus intercedit oppositio relativa; sive producentis, & producti, ut habet omnium Theologorum axioma: In divinis omnia sunt communia, nisi ubi obest oppositio relativa: Hoc enim exigit summa & perfectissima Dei simplicitas. Quomodo hæc dissona non sint naturali rationi? constabit n. sequenti.

SECTIO I.

Quanta sit certitudo existentie divinæ.

3. **D**EUS utpote omnino simplex realem quamcumque in se compositionem excludit, ut fides docet, & definiit Lateranense Maximum sub Innoc. III. cap. 2. explicans, quomodo Pater dederit Filio suam substantiam: *Dici non potest, quod partem suam substantie illi dederit, & partem retinuerit ipse sibi: cum substantia Patris indivisibilis sit, utpote simplex omnino.* Quapropter eadem indivisibilis essentia divina identificatur cum tribus personalitatibus realiter distinctis, Paternitatis, Filiationis, & Spirationis passivæ, ut fides docet: 1. Joan. 1. *Tres sunt, qui testimonium dant in celo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus: & hi tres unum sunt.* Et idem Lateranense maximum cap. 2. Quælibet trium Personarum est illa res, videlicet substantia, essentia, sive natura divina. Hoc autem & alia arcana divinitatis mystera non pugnare cum ratione naturali, ipsa naturalis ratio demonstrat: Qua o-

lim usus fuit Augustinus ep. 3. ad Volusianum, & lib. 1. de Doctr. Christ. cap. 1. tum etiam ex dicto lib. 1. de Trinit. c. 11. eamque ad hanc brevem formam reduco.

4. Lumine naturæ notum est Deum utpote infinitum esse supra id, quod nos concipere possumus: si enim non esset supra id, quod nos concipere possumus, limitaretur ad imperfectum, & limitatum modum concipiendi; adeoque non esset infinitus, sed finitus, contra id, quod ipsa ratio naturalis demonstrat: Ex eo autem, quod Deus sit supra id, quod nos concipere possumus, manifestè fit ex ipsa ratione naturali deduci, esse in Deo aliqua prædicata, quæ naturalis ratio nequit percipere, nec notitiam habere, nisi à Deo dicantur; ergo, quando Deus dicit aliqua, quæ ratio naturalis percipere nequit, contra naturæ lumen esset ea respicere, solumque potest inferri talia prædicata esse ex genere illorum, quæ captum nostrum exsuperant, & Deo ratione suæ infinitatis conveniunt, ut naturalis ipsa ratio demonstrat, Deusque ipse ad obsequium nostræ fidei, & illuminationem intellectus dignatus est revelare, ut exinde possumus alias in Deo perfectiones inferre, ut decursu hujus Tractatus facile apparebit. his positis.

5. **A**ssero 1. contra Atheos: Existentia Dei est certa de fide. Probatum ex Scripturis, in quibus passim introducit Deus jubens, loquens, & creans: sic Gen. 1. *Creavit Deus calum, & terram.* Exod. 3. *Ego sum qui sum.* Levit. 2. *Ego sum Dominus Deus vester.* Unde hæc veritas non solum implicite, sed fide explicita ab omnibus est credenda juxta illud Pauli ad Hebr. 11. *Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se Remunerator sit;* ergo &c. Confirm. ex Innoc. XI. damnante 22. Propositionem, quæ sic habebat: *Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate mediæ, non autem explicita Remuneratoris.*

6. **A**ssero 2. Fide certum est Deum ex creaturis saltem moraliter demonstrari posse. Ita ferè omnes Theologi, & expressius Vasquez, Franciscus de Lugo, & Quirios distinguentes inter demonstrationem metaphysicam, quæ infallibilem habet connexionem cum objecto, & moralem, quæ licet tantam non habeat connexionem, prohibet tamen quodcumque prudens dubium de opposito. Probatum conclusio apertis scripturæ testimonijs Sap. enim 13. dicitur: *Amagnitudine enim speciei, & creatura cognoscibiliter poterit Creator omnium videri.*

7. **P**ariter ad Rom. 1. *Quod notum est Dei, manifestum est in illis; Deus enim illis manifestavit. Invisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus & Divinitas ita, ut sint inexcus-*

inexcusabiles. Super quae Hieronymus ait: Tam evidenter intellecta sunt, ut confecta dicantur. Ps. 18. Celi enarrant gloriam Dei. Quod sic interpretatur Chrysostomus: Tacet calum, sed ipsius aspectus vocem tuba clariorem emittit. Modo sic: Quando nullum est inconveniens in oppositum, verba scripturae accipienda sunt, ut sonant in communi hominum loquutione ex Regula Augustini. lib. 3. de Doctr. Christ. c. 10. at qui verba ista, esse notum, manifestum, videri, conspici in sensu proprio usurpata denotant notitiam plusquam probabilem, & saltem moraliter evidentem; ergo &c.

8. Assero 3. existentia Dei demonstrabilis est metaphysice ratione naturali. Ita contra Petrum ab Aliaco, Bassolem, Majorem, & paucos alios, reliqui omnes Theologi. Omitto demonstrationes pure physicas, quas ex philosophia notas suppono, duasque tantummodo innuam theologicas: alteram quidem ex D. Anselmo, & alteram ex D. Thoma. Prob. 1. ex Anselmo in Profolog. cap. 4. ubi explicans illud Ps. 13. Dixit insipiens in corde suo: non est Deus, ait insipientem illud dixisse, nec cogitasse, nec cogitare potuisse rem ipsam nomine Dei significatam, pro quo asserit demonstrationem, quam ad hanc formam reduco.

9. Nomine Dei, ut Philosophi, Theologi, ac SS. Patres habent cum Augustino cit. n. 2. intelligitur cumulus excellentissimus, sive cumulus omnis boni: adeoque & existentia necessaria, cum haec sit aliquod bonum: atqui evidens est existere ens, quod sit cumulus omnis boni; ergo &c. Prob. min. cumulus omnis boni ex nullo capite potest quoad nos esse chimæra, cum nulla sit assignabilis ratio, cur repugnet: atqui ex eo, quod ex nullo capite possit esse chimæra quoad nos, est quoad nos ens re ipsa possibile, & cum intrinsicè includat existentiam necessariam, est re ipsa existens; ergo &c. Minor, & Conf. tenent. Major prob. Si ex aliquo capite esset chimæra quoad nos, deberet inferri repugnantia vel ab intrinseco ratione sui, vel ab extrinseco ratione creaturarum: sed ex nullo capite apparere potest talis repugnantia, ut patebit discutendo per singula; ergo &c.

10. Confirmatur 1. Evidens est non repugnare ens illud, cujus notitia indita est ab auctore naturæ rationalibus creaturis: Auctor enim naturæ (in quocumque consistat) non quidem ad impossibilia, sed ad possibilia perducit: atqui notitia saltem probabilis, & dubitativa de Deo sive cumulo omnium Perfectionum, indita est ab auctore naturæ rationalibus creaturis ergo &c. Minor melius probatur ab experientia uniuscujusque quam à ratione, vel autoritate: adest nihilominus gravissima Patrum Auctoritas: Augustinus enim tom. 9. Tract. 17. in Joannem illa Christi verba Joann. 17. Pater manifestavi nomen tuum hominibus, sic exponit: Haec est vis veræ divinitatis, ut creatura rationali jam ratione utenti, non omnino ac penitus possit abscondi. exceptis enim paucis, in quibus natura

R. P. Gormaz Theolog. Tom. 1.

nimum depravata est, universum genus humanum Deum mundi hujus faceret auctorem. Vido Anselmum n. 13.

Quibus ex verbis clare sit notitiam de Deo inditam solos perverfos homines à se abjicere, ut in volupratum caeno, liberiùs se possint volutare, adeoque plenior de Deo notitiam non esse illis invincibilem, sed vincibilem, & culpabilem juxta illud Ps. 13. Dixit insipiens in corde suo: non est Deus. Sic etiam S. Joannes Damascenus. 1. de Fide cap. 1. Nemo est mortalium, cui non hoc à Deo naturaliter insitum sit, ut Deum esse perfectum habeat; quin ipsa res quoque conditæ, earumque conservatio, atque gubernatio divina nature Majestatem predicant. Tum etiam lib. 7. cap. 1. notitia Dei omnibus à natura est insita: neque id aliquis ratione utens ignorare potest. Pariter Chrysostomus hom. 3. in cap. 1. ad Rom. Quid dicent Gentiles Deum ignoravimus, ita ne verò? Non exaudistis celum vocem ab aspectu emittens? Non exaudistis compositam rerum harmoniam tuba illustrius clamantem? omnia ordinem servantia, eademque tum à pulchritudine, tum à magnitudine ipsum opificem veluti praeconio annunciantium? ergo &c.

Confirm. 2. Ostendendo rationem Philosophicam pro his Patrum testimonijs, de notitia Dei indita suis creaturis: Deus etenim cum sit finis, & quasi centrum hominis, recta ordinatio postulat, ut quemadmodum res aliæ naturalem sibi ab Authore naturæ inditam habent inclinationem, & propensionem ad sua centra, ita homo ab eodem inditam sibi etiam propensionem habeat ad centrum suum; ergo licet illæ materiali quadam vi, & imperu ad suos quæque fines feruntur, ita homo rationalis cum sit, rationali hujuscemodi motu, instinctu scilicet ab authore naturæ indito, ad Deum finem suum ferri debet.

Maxima quippe esset deordinatio, si hujusmodi instinctus ad finem suum cognoscendum, & obtinendum homo non reciperet. Quos proinde in pura natura, si in ea crearetur, naturaliter postularer; adeoque & Dei cognitionem, qua insita ad ulteriorem, & ulteriorem conditoris sui notitiam posset pervenire, nisi ex culpa sua impediretur. Ex quibus omnibus hæc Anselmi in suo Profologio demonstratio firmius roboratur in hanc formam. Inclinatione indita naturis non est ad rem chimericam, sed ad possibilem: atqui creaturis rationalibus indita est inclinatio ad Deum, sive ad cumulum omnium perfectionum, ut constat ex dictis, & unusquisque in se expetit: aliter non essent inexcusabiles contra Apostolum citatum n. 7. Quapropter ad hanc rationem recurrens Anselmus lib. contra Insipientem ait: Fide & conscientia tua pro firmissimo utor argumento; ergo Deus, sive cumulus omnium perfectionum non est impossibilis, sed possibilis: adeoque cum ille cumulus possibilis sive Deus includat existentiam necessariam, erit necessariò existens.

2

Proba-

14. Probatum 2. ex D. Thoma 1. p. q. 2. art. 3. demonstrationem efficiente ex illo principio: omne, quod fit, ab alio fit: quamvis breviter efformo. Evidens est creaturam ex titulo creaturæ esse contingentem, & ab alio productam: idem quippe est esse creaturam, & ab alio fieri, certoque unusquisque agnoscit se non esse à se, adeoque esse contingenter ab alio: ergo in serie causarum necessarium est aliqua, quæ à nullo alio producat, & à qua cæteræ pendeant, quam vocamus Deum. Confirmatur: si in serie causarum nulla esset causa necessaria, vel omnia, quæ existunt, essent contingentia, possibilia transire possent ad impossibilia: sed hoc evidenter repugnat; ergo &c. Probatum maj. Illud est possibile, quod aliquando produci potest, illudque impossibile, quod nullo modo potest produci, atqui illud, quod aliquando nunc produci potest, tunc nullo modo possit produci; ergo &c. probatur min. si cuncta essent contingentia, quin deret aliquod necessarium, cuncta deficere potuerunt, quin aliquod existeret: sed si cuncta deficerent, nihil esset, à quo res ulla possit produci; ergo &c.
15. Resp. 1. in ea hypothese potuisse duas causas contingentem sibi esse quoad primū esse ad invicem causas. Contra tamen 1. causa contingens ad producendum, vel non producendum, solum potest determinari ad producendum à dispositionibus tollentibus indifferentiam, vel approximantibus contingentiam: atqui illæ dispositiones à nulla causa possent poni; ergo &c. Contra 2. quia omnino repugnat duas causas, quoad primum esse sibi esse invicem causas, saltem si non sit aliqua potens eas approximare; licet enim aliqui Philosophi eam mutua causalitatem admittant, id contendunt supposita approximatione simultanei concursus causæ primæ, quæ tunc deficeret; ergo &c. Contra 3. Licet creaturæ contingens sit, quod existat, vel non existat, at contingentia essentialis illi est, & non contingens: atqui contingentia essentialis ad existendum, vel non existendum, nequit à se determinari, ut ex ipsis terminis notum est; ergo &c. Contra 4. contingentia essentialis, ut res existat, nequit esse determinatio, ut se ipsam producat; ergo contingentia essentialis, ut producat alteram, nequit esse determinatio, ut producat illam.
16. Respondebis 2. Singulas creaturas esse contingentem, secus autem earum collectionem, sicuti singulæ sunt finitæ, collectio vero non est finita sed infinita. Contra tamen: licet argumentatio non sit evidens à distributivo ad collectivum, imò sit falsa, quando id, quod prædicatur, non convenit singulis individuis ratione formæ sibi peculiaris, intrinsecæ, aut essentialis: at non est falsa, sed evidens, quando id, quod prædicatur, convenit singulis individuis ratione formæ sibi essentialis: sic in collectione hominum, quia infinitudo non convenit cuicumque homini ratione formæ si-
- bi peculiaris, intrinsecæ, aut essentialis, hæc argumentatio est falsa: Homo distributive sumptus non est infinitus; ergo collectio non est infinita: Tum & ista: Implicat, quod collectio hominum sit infinita, & quod singuli homines non sint infiniti.
17. At verò quia hominem esse rationalem convenit singulis individuis ratione formæ sibi essentialis, hæc argumentatio est evidens: Implicat, quod singula individua speciei humanæ sint rationalia, & quod collectio non sit rationalis. Quod idem propter assignatam rationem valet in istis: Implicat, quod singula sydera luceant, & collectio omnium non luceat, quod singuli ignes calefaciant, & collectio omnium non calefaciat, quod singuli homines moveantur, & collectio omnium non moveatur: atqui creaturam esse contingentem convenit illi ratione formæ sibi essentialis, nimirum ratione creaturæ; ergo evidenter repugnat, quod singulæ creaturæ sint contingentem, & collectio omnium contingens non sit. Videatur Martinon disp. 2. sect. 4. hæc latè prosequens, & Elparza brevius ea perstringens q. 2. ab art. 20.
18. Affero 4. cum D. Thoma 1. p. q. 2. art. 1. Ex Doctore tom. 2. *Metaph. disp. 29. sect. 3.* Vasquez, Valentia, Molina, aliisque citatis à Carleton *disp. 3. sect. 1.* Ista propositio *Deus existit*, est per se nota quoad se: secus autem quoad nos. Probatum 1. Propositio per se nota quo ad nos five ex parte abstractivè cognoscens est illa, quæ ex terminorum declaratione statim nobis innotescit, & absque ullo discursu intellectum rapit ad assensum, quales sunt istæ: Totum est majus sua parte: Quodlibet est vel non est. Propositio verò per se nota quoad se, five ex parte rei noscibilis, est illa, cujus prædicatum includitur in ratione formali subjecti: atqui existentia Dei, esto sit de essentia Dei, ut constabit à n. 90. adeoque & per se nota quoad se, five ex parte rei noscibilis, non ita se habet, ut explicatis terminis statim nobis innotescat, & absque ullo discursu intellectu rapiat ad assensum; ergo &c. Probatum minor. Si explicentur termini, dicaturque nomine Dei, five cumuli omnis perfectionis intelligi substantiam à se, infinitam, æternam, immensam &c. tantum abest his auditis rapi aliquem ad claram, & evidentem hujusmodi substantiæ cognitionem, ut mora potius five judicii suspensio injiciatur: adeoque sit opus discursu ad certò, & infallibiliter assentiendum; ergo &c.
19. Probatum 2. Cognitio de Deo ab ipso nobis indita juxta Augustinum, & alios Sanctos Patres citatos à n. 10. non est satis ad certò, & infallibiliter assentiendum, licet sit satis, ne excusetur ad inquirendam per discursum veritatem: adeoque ut existentia Dei dicatur per se nota quoad nos alienativè, & imperfectè, modo, quo Vasquez *disp. 19. c. 4.* explicat Anselmum lib. pro Insipiente dicente: Nobis

Nobis per se notum esse Deum existere: sed eo quod egeamus discursu ad certò, & infallibiliter assentiendum; propositio ista DEUS existit, non est absolutè per se nota quoad nos; ergo &c. Confirmatur 1. Deum non agnoscimus certò, & infallibiliter in via per species proprias, sed per alienas emendicatas à creaturis ex Apostolo citato n. 7. Sed hoc est DEUM ita cognoscere per discursum, & non ex pura terminorum explicatione; ergo &c. Confirmatur 2. ab experientia, qua videmus vix ullam assignatam esse huc usq; demonstrationem metaphysicà de existentia Dei, quæ pluribus, & magnis Doctoribus non displiceat, adeoque egeat ulterioribus probationibus, ut ab ipsis tamquam demonstratio admittatur: sed hoc ita non esset, si hæc propositio Deus existit, esset per se nota quo ad nos; ergo &c. Confirmo 3. Quia ad cogitandum DEUM, sive ens, quo melius esse non possit, egeamus medio creaturarum, cogitando perfectiorem, & perfectiorem, ut exinde ad DEUM perveniamus, ut ostendit Anselmus lib. contra Insipientem aliquanto post medium; ergo &c.

20. Affero 5. Contra Politheistas. Ratione naturali demonstratur non solum DEUM esse, sed & unicum esse. Probat 1. ex Magno Athanasio in oratione adversus Idola: Si fingantur duo Dij, vel illorum voluntates sunt invicem prorsus independentes, ita ut possit alter velle, nolente altero ipsum objectum: vel sunt ita mutuo connexi, ut quidquid alter velit, alterum pariter velle necesse sit? si primum; ergo posset unus velle creare mundum, nolente altero. Quid tunc? Si ponitur mundus; ergo qui volebat illum producere, non est omnipotens; adeoque neque Deus: si non ponitur; ergo non est omnipotens, adeoque neque Deus ille, qui volebat mundum producere.

21. Si secundum; vel ponitur voluntas unius DEI subordinata voluntati alterius: atque ita subordinatus non erit DEUS: vel supponitur voluntas unius absque ulla alterius ad alterum subordinatione; & tunc poterit unus liberè velle, quod alter non vult: adeoque qui ex duobus minus potens esset, non esset DEUS. Exinde præcaverit Politheistarum refugium in tribus Personis divinis; Nam tres divinæ Personæ non sunt tres, sed unicus DEUS; habentque eandem indivisibilem essentiam divinam, omnipotentiam, voluntatem &c. adeoque nequaquam repugnant cum demonstratione naturali de Unitate Dei, licet earundem præfixum numerum solum possimus ex fide definire, cum mysterium hoc sit supra rationem naturalem, ut constat à n. 3.

22. Probat 2. Quisquis apud se Ideam DEI formare contendit rationis naturalis lumine ductus, rem concipere conatur omnium perfectissimam: sic Augustinus lib. 1. de Doctrina

Christi. c. 7. DEUS est, quo majus, aut melius cogitari nihil potest. Et Ambrosius Lib. 1. de Fide cap. 7. Quidquid religiosus sentire potest, quidquid præstantius ad decorem, quidquid sublimius ad potestatem, hoc DEO intelligas convenire: atqui si darentur duo Dij, nullus haberet summam perfectionem; ergo &c. Probat 3. min. virtus superflua non est summa perfectio, ut ex ipsis terminis notum est: atqui virtus unius ex illis Dijs esset superflua, cum Omnipotentia, Voluntas, Sapientia, & Providentia unius absque potentia, voluntate, & sapientia alterius, & absque alterius juvamine sufficiens esset ad omnia; ergo &c.

Confirmatur ex Philosophis, qui lumine naturæ ex hac ipsa demonstratione Unitatem Dei intulerunt. Sic Plato in Timæo dixit: Causam omnium, quæ in mundo sunt, ad supremum referendam esse opificem: sic etiam Aristoteles universi administrationem ab uno aliquo summo moderatore procedere debere affirmat. Cujus præclara extat de mundo ad Alex. cap. 6. hæc de re sententia. Quod in navi Gubernator est, in curru auriga, in civitate lex, in exercitu Imperator, hoc in mundo DEUS. Quam reliquorum pene omnium Philosophorum mentem fuisse ex dictis eorum, & ex scriptis est manifestum.

Deinde S. Cyprianus in Tract. de Idolorum vanitate sic præclare ratiocinatur: ad divinum Imperium etiam de terris mutuemur exemplum: Quando unquam regni societas, aut cum fide capit, aut sine cruore desijt? Romanos geminos unum non capit Imperium: quos unum uterè capit hospitium: unus enim Dominus est Deus, neque enim illa sublimitas potest habere consortem, cum solum omnem teneat potestatem. Quapropter sacre scripturæ sic nobis proponunt hanc fidei veritatem. Deut. 5. Audi Israël: Dominus Deus noster, Dominus unus est, Malach. 2. Numquid non Pater unus omnium nostrum? Numquid non Deus unus creavit nos? ad Ephes. 4. Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma, unus DEUS, & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. ergo &c.

Affero 6. Homo rationis compos nequit invincibilem DEI ignorantiam habere. Ita S. Anselmus lib. pro Insipiente S. Thomas 1. 2. q. 89. art. 6. ad 3. docens puerum primo instanti, quo ad usum rationis pervenit, teneri se ad Deum convertere, neque id posse sine crimine omittere. Abulensis, & Nicolaus de Lira in cap. 1. Exodi, Valentia in 1. 2. disp. 6. q. 6. p. 1. Vasquez, Granado, Koninch, Lugo, alique contra Arriaga disp. 2. sect. 3. aliosque Recentiores.

Probat 3. conclusio 1. Cognitio aliqualis de Deo indita est ab ipso Deo omnibus hominibus ratione ute ritibus, ut constat ex ore Sanctorum Patrum à n. 10. & ex ipsa ratione physica

fica à n. 12. in his enim rebus, in quibus de universo mundo, gentibusque nobis ignotis sermo est, nobis non licet pro cerebro nostro quidquam negare, vel definire: sed ex scripturæ Sanctorumque Patrum doctrina id debemus inferre: Atqui ea notitia de Deo & à Deo indita satis est, ut homo rationis compos non habeat invincibilem Dei ignorantiam; ergo &c. Probatur min. vel homo cum ea notitia facit, quantum est ex se, vel non? Si primum; cum Deus facienti, quod est in se, non denegat gratiam, habebit tempore sufficientem instructionem, vel naturæ lumine à se per demonstrationem acquisitam, vel ab alijs participatam, qua sciat se teneri colere Deum. Si secundum, ergo est illi culpabile, adeoque ignorantia subsequuta non erit ipsi invincibilis.

27. Probatur 2. Omnes homines etiam pagani, & gentiles accipiunt aliquem influxum ex meritibus Christi, ut constat ex Alexandro VIII. damnante hanc propositionem primam. *Pagani Judæi, Heretici, aliique hujus generis, nullum omnino accipiunt à JESU Christo influxum: adeoque hinc recte inferes, in illis esse voluntatem nudam, & inermem sine omni gratia sufficiente.* Atqui cum invincibili ignorantia veri Dei talis influxus esset nullus, ergo &c. Probatur min. sine notitia veri Dei nullatenus potest creatura Deum obtinere, ut constat ex Paulo ad Hebr. 11. dicente: *sine fide autem impossibile est placere Deo: credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est.* ergo. &c. Confirm. 1. licet de notitijs naturæ inditis, vel ipsi debitis possit ad breve tempus dari aliqua inadvertentia, ut de ista: Bonum est faciendum: malum verò fugiendum: attamen per longum tempus dari non potest, ut ipsa evidens experientia demonstrat; ergo idem dicendum est de cognitione hominis erga Deum. Confirm. 2. ex antiquis Gentilibus id attestantibus. Sic Cicero lib. 1. de Legibus: *nulla gens est neque tam immanueta, neque tam ferrea, quæ licet nesciat, qualem Deum habere deceat, habendum tamen ignoret; ergo &c.* ex dictis

28. Fit. 1. Præsupposita ex fide cognitione certa de Deo, clarè deduci quamque divinam perfectionem in sua linea esse infinitam, nimirum intellectum, voluntatem, potentiam, & sic de alijs. Ratio est, quia supposita cognitione de eo, quod Deus existit, negari nequit dari id, quod venit nomine Dei: sed nomine Dei venit cumulus necessarius, & absolutus omnium perfectionum, qualis non esset si unaqueque illarum perfectio non esset in sua linea infinita: si enim semel supponitur dari Deum, evidens quoque est cumulum omnium perfectionum non esse chimæram, sed existentem, ut constat à n. 8. & habet Augustinus lib. 1. de Doctr. Christ. cap. 7. dicens: *omnes pro excellentia Dei certatim dimicant, nec quisquam inveniri potest, qui hoc Deum credat, quo melius aliquid est.* Itaque hoc omnes Deum consentiunt esse, quod cæteris rebus omnibus anteponunt; ergo &c.

29. Fit 2. Actum divinæ Fidei non excludere

scientiæ aliunde habitæ de eodem objecto fidei. Ratio est, quia, sicut circa idem objectum potest versari intellectus per apprehensionem, judicium, & discursum, ita per actum fidei, & actum scientiæ abstractivæ: sicut enim motivum judicij, & motivum discursus non opponuntur, ita neque opponuntur motivum scientiæ abstractivæ, quod est evidens connexio extremorum cum medio, & motivum fidei, quod est auctoritas divina revelans: potest enim intellectus ex diversis motivis inter se compossibilibus in eodem instanti eos duos actus elicere, ut plures docent in Tract. de fide, vel saltem elicere potest unum actum in uno instanti, & alium in altero, ut alij docent, à quo in præsentî præscindimus, ne in alienam messem falcem mittamus. Dabo nihilominus à n. 39. quæ satis sint ad rem intelligendam: si enim successivè potest intellectus elicere assensum, & dissensum de eadem re, quid impedit, ne possit elicere successivè circa eandem rem & actum scientiæ, & actum fidei? Etenim divina Fides solùm excluditur à visione beata, vel intuitione objecti, cujus est supplementum: non autem à scientia naturali, cujus supplementum non est, ut constabit à n. 41.

Fit. 3. existentiam Dei non posse rigorosè à priori demonstrari: bene verò à posteriori. Ratio est, quia demonstratio rigorosa à priori est demonstratio per suam causam: à posteriori verò est demonstratio rei per suum effectum: atqui existentia Dei nequit demonstrari per suam causam, cum nullam habeat: bene verò per suos effectus, ut constat à n. 8. ergo &c. Ubi nota creaturam esse contingentem, prout contingens est, quod à Deo producatur, vel nō producatur: si verò producatur, non est contingens, sed necessarium, ut à Deo dependeat: unde licet de contingentibus secundum puram rationem contingentia non possit dari scientia; de illis verò secundum suppositionem, in qua arguunt necessitatē, potest haberi scientia. Quærent insuper hic alij, an improprie, & logicè, possit à priori, vel quasi à priori negativè, sive à concomitante demonstrari existentia Dei?

Affirmant plures cum Ant. Perez disp. 1. de Deo c. 4. & 5. & Carpesio in opusc. cui titulus est Meditationes, & in principijs Philosophiæ. Ratio eorum est quia ad hujusmodi demonstrationem sufficit, quod definitum demonstratur per definitionem, sicuti in hoc discursu: omnia homo est animal rationale: sed Petrus est homo; ergo Petrus est animal rationale: in hoc enim sensu definitio dicitur causa definiti, & definitum demonstratur quasi à priori per definitionem: non minus quam secunda passio demonstratur per primam vel è contra v. g. Ideò Petrus est risibilis, quia est admirativus: ideo est admirativus, quia est risibilis: sic etiam per primum productivum demonstratur terminus productus, per constitutivum physicum, metaphysicum, vel logicum res constituta: atqui etiam Deus demonstratur per ens à se, per omnipotentiam, vel per cumulum omnium perfectionum, quæ sunt de physico, metaphysico, aut logico Dei constitutivo; ergo &c.

Respon.

32. Respondeo tamen cum communi Philosophorum, & Theologorum negativè: Ratio est, quia tunc valet ista demonstratio à priori, vel quasi à priori, quando ad assentiendum definitioni, vel constitutivo, non opus est, ut ejus existentia probetur à posteriori, praesertim si existentia sit ipsius essentiae constitutiva: atqui ut assentiamur definitioni, aut constitutivo Dei, opus est, ut ejus existentia prius à posteriori probetur, ut constat à n. 8. quin imò & existentia est de constitutivo ipsius essentiae, cum essentia per se sit necessariò existens; ergo &c. Confirmatur. Ut probemus existere cumulum omnium perfectionum, debemus probare perfectiones infinitas esse actu possibiles, & inter se identicè composibiles: non enim est satis, quòd sint perfectiones, ut sint identicè composibiles; rationalis quippe, & irrationalis sunt Perfectiones, nec ideo sunt identicè composibiles. Hoc autè probare non possumus, nisi à posteriori: contrarij enim dicere possent se non agnoscere impossibilitatem, aut repugnantiam, verum neque agnoscere carentiam repugnantiae, quae carentia repugnantiae solum potest probari à posteriori ex creaturis vel ab evidenti uniuscujusque experientia de notitia indita creatoris, ut supra ostendimus n. 8. vide à n. 50. de his uti purè Philosophicis satis est.

33. Fit. 4. Istam propositionem *DEUS existit* non negari per se notam quo ad nos praecise, quia probamus illam per discursum: etenim omnibus notae sunt istae propositiones, totum est majus sua parte, Linea major est puncto, non potest eadem res simul esse, & non esse, quae tamen per alia principia, & rationes demonstrari solent. Dum etiam Angelis plura sunt per se nota, quae ipsi & à priori, & à posteriori possunt nobis demonstrare. Quapropter propositio per se nota quo ad nos non stat in eo, quòd excludat discursum, sed in eo, quòd non indigeat discursu, ut explicatis terminis subitò illi assentiamur, atqui ex n. sup. ista propositio *Deus existit* indiget discursu, ut illi assentiamur; ergo &c.

34. Fit. 5. Unitatem Dei stare in Deitate, sive natura divina, quae unica, indivisibilis, & à se est, unde quicquid cum natura divina identificatur, est ens à se. Ratio est, quia ens à se apud Catholicos significat, quod non est ab alio neutraliter & substantivè sumpto, sive ab alia essentia, ut latè Eximius Doctor lib. 2. de Trinit. toto cap. 2. atqui omne id, quòd identificatur cum natura divina, non est ab alio neutraliter, & substantivè sumpto, sive ab alia essentia; ergo est à se. Quapropter in divinis & Filius à Patre genitus, & Spiritus Sanctus à Patre & Filio procedens, cum identificentur cum eadem indivisibili Patris essentia, non sunt ens ab alio, sed à se, hoc est ab eo, qui est ejusdem essentiae cum Genito, & producto. Quapropter in his loquutionibus, quae ad fidem spectant, valde memorem regularum fidei oportet esse virum Theologum.

Ratio est, quia in divinis nomina, pronomina, vel relativa absolute, vel neutraliter sumpta, v. g. *alterum, aliud*, cum per se significant, & substantivè sumantur, significant rei essentiam: Masculinè verò accepta sumuntur adjectivè, supplendo substantivum aliquod, v. g. unus homo. Ideoque non referuntur ad substantiam communem, sed ad differentiam particularem, & individuum. Unde haec propositio est de Fide: Filius est aliud à Patre: & haec est haeretica: Filius est aliud à Patre. Sic Lateran. max. cap. 2. Licet igitur alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus, non tamen aliud: sed id, quod est Pater, est & Filius, & Spiritus Sanctus, id est omnino, ut secundum orthodoxam, & catholicam fidem substantiales esse dicantur. Haec Concilium. excipi solet quid, quando sumitur pro quidditate in divinis, quae est quasi differentia specifica essentiae: si tamen eadem nomina, pronomina, vel relativa, masculina vel neutra, conjungantur cum nomine substantivo, non ab hac regula, sed à nomine, cum quo conjunguntur, sumunt veritatem, vel falsitatem: sic haec propositio est falsa: Filius est aliud Deus à Patre: & haec est vera: Filius est aliud suppositum à Patre.

Fit. 6. Cognitionem de Deo universaliter à Deo inditam rationalibus creaturis non esse ita claram, ut statim possit homo firmiter assentiri: adeoque prout ignorantia opponitur firmo rei assensui, ut communiter sumitur, non excludere ignorantiam, licet illam excludat, si ignorantia improprie sumatur pro exclusione cujuscunque cognitionis objecti, quod notare oportet ad excludendam quaestionem purè de voce. Ratio est, quia ea cognitio asseritur à SS. Patribus universaliter indita, quae satis sit, ut homines assequi possint veritatem, si velint, si autem nolint, reddantur inexcusabiles juxta Apostolum citatum n. 7. Atqui ad praestandum hoc munus non est ingerenda ea cognitio clara, aliter, etsi homines nolent, firmiter assentirentur; ergo &c. Exinde constat magnum discrimen inter inclinationem innatam creaturae irrationalis, & elicitam rationalis: Ista enim cum sit libera, & capax acquirendi majorem, & majorem in suum finem inclinationem, non exigit totam eam inclinationem pro primo instanti existentiae usûs rationis; irrationalis verò cum non sit libera, neque capax eam majorem, & majorem inclinationem acquirendi, totam suam inclinationem exigit in primo instanti suae existentiae.

SECTIO II.

Solvuntur Opposita.

Objicitur 1. contra primam assertionem ex doctrina Thomistarum. Existentia Dei evidenter demonstratur ratione naturali à sapientibus: sed fides, & evidentia naturalis de eodem

- eodem objecto, & in eodem intellectu repugnant; ergo saltem sapientes non possunt habere fidem de existentia Dei; adeoque non erit ipsis certa de fide. Confirm. 1. ex D. Thoma 1. p. q. 2. art. 2. dicente existentiam Dei, & alia hujusmodi non esse articulos fidei, sed præambula ad articulos; ergo &c. Confirm. 2. ex Cajetano. Licet possit dari fides existentiae Dei latè dicta pro actu naturali scientifico existentiae Dei sufficiente ad salutem, nequit dari simul cum illo actu in eodem intellectu obscuritas Fidei; claritas enim scientiae, & Fidei obscuritas inter se opponuntur; ergo &c.
38. Confirm. 3. ex Cano. Licet existentia Dei ut auctoris supernaturalis demonstrari non possit naturaliter: at existentia Dei ut auctoris naturalis naturaliter demonstratur: ergo licet existentia Dei ut auctoris supernaturalis sit certa de Fide, existentia Dei ut auctoris naturalis nequit esse certa de fide. Confirm. 4. ex Godoi: Licet Habitus scientiae naturalis formalem claritatem non habeat, at actus scientiae naturalis habet formalem claritatem; ergo licet existentia Dei ut auctoris naturalis sit certa de fide, in sensu composito solius habitus scientifici, nequit esse certa de fide in sensu composito ipsius actus scientifici. Hæc omnia argumenta præoccupata jam sunt n. 29. ex quo Respondeo 1. actum fidei, & actum scientiae successive existentes in eodem intellectu non opponi, adeoque saltem successive non repugnare. Quod satis est pro re præsentis ad veritatem nostræ conclusionis.
39. Resp. nihilominus 2. Conc. maj. & Nego min. Quia motivum fidei, & motivum scientiae abstractivæ de Deo sunt inter se compossibilia, ad simul terminandos suos actus, neque alter in consortio alterius est otiosus. Intellectus enim per actum scientiæ abstractivæ non adeo firmiter adhæret objecto, quàm per actum divinæ fidei: nec motiva generantia eam scientiam sunt digna assensu adeo firmissimo, ac adeoque si opus esset unum ex duobus deponere, & quasi contemnere, potius deponeret intellectus assensum demonstrativum principijs naturalibus innixum, quàm assensum fidei innixum divinæ Authoritati. Quo oprime salvatur intellectus captivitas in obsequium fidei cum consortio scientiæ naturalis.
40. Sic in Eucharistia potius deponit intellectus assensum de existentia substantiæ panis, quamvis naturaliter videat accidentia panis, quàm deponat assensum de existentia Christi panisque transubstantiatione. Qua de causa Augustinus tamquam rem certissimam supponit compositionem scientiæ & Fidei ejusdem objecti in eodem intellectu. lib. 10. Hom. hom. 31. cap. 2. per hæc verba: *Invende facta, & quare Factorem; aspice, qua vides, & crede, qua non vides. Crede in eum, quem non vides propter ista, qua vides. Et ne sermone meo te exhortatum putes, Apostolum audi dicentem: Invisibilia e-*
- nim Dei à creatura mundi per ea, quæ facta sunt, conspiciuntur.*
- Ad primam confirmationem Conc. Antec. Non sunt articulus Fidei, prout præcisè deducuntur ex ratione naturali Conc. prout afficiuntur revelatione divina Nego antec. & Conseq. Ut ad secundam Confirmationem statim constabit. Ad secundam confirmationem Nego Antec. ea enim Cajetani doctrina defendi amplius non potest post damnatam ab Innoc. XI. hanc 23. propositionem: *Fides latè dicta ex testimonio creaturarum similive motivo ad Justificationem sufficit.* Ad tertiam confirmationem Conc. Antec. & Nego Conseq. Quia existentia Dei, quam credere divina fide tenemur, eadem est in ordine ad effectus naturales & supernaturales: non enim sunt in Deo duæ existentiae realiter distinctæ, una quidem quasi auctoris naturalis, & altera quasi auctoris supernaturalis: adeoque illud ipsum objectum, quod demonstratum est ratione naturali, creditur à nobis divina Fide.
- Ad quartam confirmationem Conc. Antec. & Nego Conseq. Quia fides non est supplementum scientiæ naturalis; est quippe multò certior illa, multoque nobilior, ut constat ex n. 39. adeoque adveniente scientia naturali fides non deficit: est autem supplementum intuitivæ visionis: adeoque solum deficit ea adveniente, ut constat ex Apostolo 1. Cor. 13. *Cum autem venerit, quod perfectum est, evacuabitur, quod ex parte est, subjungitque: Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autem facie ad faciem, nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam, ut cognitus sum.* Unde fides non excludit claritatem scientiæ, sed intuitivæ visionis de objecto credito, sive ex natura sua, sive ex lege Dei. Hæc satis sint pro re præsentis. In Tractatu enim de Fide dicemus.
- Objic. 2. contra secundam conclusionem ex Petro ab Aliaco, & alijs: solum constat ex fide posse cognosci ratione naturali existentiam Dei modo, quo homines sint inexcusabiles: atqui ut sint inexcusabiles, sufficit, quod ratione naturali fiat probabilior existentia Dei, quàm non existentia: neque requiritur evidentia ulla, aut metaphysica, aut moralis: ergo non constat ex fide posse Deum demonstrari evidentiam saltem morali. Respondeo Dist. maj. modo quo sint inexcusabiles ex existentia Dei nota, manifesta, visa, & conspecta. Conc. ex existentia Dei cum aliqua formidine attackta. Nego maj. & Dist. min. Nego Conseq. Ratio est, quia, ut constat ex testimonijs Scripturæ adductis à n. 6. homines inexcusabiles sunt, quia eo modo possunt ratione naturali Dei existentiam agnoscere: habere autem existentiam Dei notam, manifestam, visam, & conspectam significat in vero, & proprio modo loquendi notitiam plusquam probabilem, & saltem moraliter evidentem.
- Objic. 3. contra tertiam conclusionem ex Bassole, aliisque. Nequit esse evidenter vera existentia illius entis, cujus impossibilitas non est evi-

est evidenter falsa: atqui Dei impossibilitas non est evidenter falsa; ergo neque illius existentia est evidenter vera. Prob. min. non est evidenter falsa impossibilitas illius entis, cujus contradictio, & prædicatorum oppositio non est evidenter falsa: sed oppositio, quæ apparet inter aliqua prædicata Dei v. g. unitatem ex una parte & infinitam fecunditatem ex altera, immutabilitatem, & libertatem, & id genus alia, adeo non est evidenter falsa, ut difficilimum sit, attenta unice naturali ratione, solutionem aliquam probabilem illi invenire; ergo &c.

45. Respondeo dist. maj. Non est evidens existentia quo ad an sit, cujus impossibilitas non est evidenter falsa in eodem genere Conc. in diverso genere, sive quo ad quomodo sit Nego maj. & dist. min. N. Conf. quia unitas, & fecunditas, sive Personarum Trinitas, & id genus alia non spectant ad genus demonstrationis existentiae Dei quoad an sit, sed existentiae Dei quo ad quomodo sit. Ratio autem naturalis solum demonstrat existentiam Dei quo ad an sit, secus quo ad quomodo sit. Quin imò demonstrat esse in eo genere indemonstrabile naturaliter, ut constat ex n. 3.

46. Explico solutionem detegendo adversariorū grandem æquivocationem. Dupliciter quidem potest ens quodcumque considerari: nimirum an sit, & quomodo sit. Rursus possumus habere evidentiam rei quoad an sit, deductam ex termino nobis evidenter noto, cum eo ente metaphysicè connexo, quomodo existentiam Dei evidenter deducimus ex creaturis, quin habeamus evidentiam de existentia illius entis quoad quomodo sit, eò quod non habeamus medium evidenter notum quoad nos ad id inferendum: tunc enim nulla est paritas petita à difficultate entis quomodo sit, ad negandum ens quoad an sit: cum possumus habere medium ad inferendum unum, quin habeamus medium ad inferendum alterum, quod evidens nobis est in omnibus ferè rebus demonstrabilibus.

47. Sanè evidens nobis est dari continuum rotæ motum, locum, tempus, & id genus alia, adeoque ista evidenter sunt nobis nota quoad an sit, & tamen quoad quomodo sit, non scimus, sed scimus rerum harum naturam insuperabiles habere difficultates, quibus majora mundi ingenia succubuerunt. Evidens etiam nobis est humana libertas, & tamen in illa explicanda occurrunt intricatissimi nodi. Quid nobis patentius cælis, & syderibus? nihilominus circa illorum naturam, motum, & proprietates magnis hinc inde litibus disputatur. Concedimus ergo existentiam Dei quoad quomodo sit non esse nobis demonstrabilem, bene verò existentiam Dei quoad an sit, de quo hucusque disputavimus.

48. Objic. 4. Contra quartam assertionem ex Aureolo, & alijs. Jobi 36. de Deo dicitur: omnes homines vident eum: unusquisque intuetur procul: atqui videre Deum significat Dei existentiam esse per se notam; ergo &c. Confirm. 1. Omnes homines habent

inditam notitiam de Deo: ita ut concipiendo id, quod venit nomine Dei, non possint existentiam Dei negare, ut ait Anselmus, & reliqui Patres à n. 6. ergo &c. Confirm. 2. Nomine Dei intelligitur cumulus omnis boni: sed per se notum est existentia esse aliquid bonum; ergo per se notum est Deum existere. Confirm. 3. ex alijs recentioribus. Postquã per evidentes demonstrationes aliquis præbuit assensum existentiae Dei, potest excitata specie conclusionis statim assentiri absq; novo discursu; ergo existentia Dei per secundam illam cognitionem erit per se nota.

Resp. C. maj. & dist. mi. videre Deum ex ipsa terminorum propositione C. obscure deducendo existentiam illius ab effectibus, Neg. mi. & Conf. quia ea scripturæ verba hanc obscurem visionem significant: sic in eum locum Gaspar Sanchez: Deum ab hominibus cognitum esse dicit, procul tamen; id est obscure, & tantum ab effectu. Ad primam Confirmationem dist. maj. non possint negare prudenter, & invincibiliter Conc. imprudenter & vincibiliter Nego Antec. & Conf. ut constat ex n. 19.

Ad secundam confirmationem dist. maj. Nomine Dei, sumpto Deo realiter, absolute & exercite ex ipsa terminorum propositione Nego, sumpto Deo objective solum & signatè C. maj. & dist. mi. existentiam esse aliquid boni, si existentia sumatur realiter, aut exercite C. si solum objective, aut signatè N. min. & conf. Ratio est, quia possibilitati existentiae Dei, sive cumuli omnis boni non assentimur ex ipsa terminorum propositione, sed per discursum, quo probamus illum conceptum objectivum, sive existentiam signatè sumptam non repugnare: Hoc enim probamus vel private afferendo in testimonium uniuscujusque fidè, & conscientiam, ut ait Anselmus n. 13. vel convincendo syllogisticè & universaliter, ut præstitimus à n. 14. aliter eadem libertate arguendi possemus probare Trinitatem, creaturarum omnium perfectissimam, infinitum categorematicum, & id genus alia actu existere, & esse per se nota; cum nomine Trinitatis intelligatur Infinita Perfectio naturæ indivisibilis identificata cum tribus realiter distinctis Personalitatibus. Nomine creaturæ omnium perfectissimæ creatura à Deo producibilis, & ita perfecta, ut superet reliquas omnes posibles creaturas: nomine infiniti categorematici, infinita, & perfecta collectio singulorum finitorum, & perfectorum.

Hæc enim & id genus alia cum in hac hypothese perfectionem signatè includant, contradistinguntur à chimæra; adeoque erunt possibile, juxta formam, qua arguunt adversarij, quæ ratione naturali ipsi ostendi posse negant: Imò & negant possibilitatem infiniti categorematici, & creaturæ omnium perfectissimæ; eò quod hypothesis objective, & signatè sumpta probanda est non repugnare, quod idem dicimus in nostro casu. Ad tertiam confirmationem omitto ant. & N. conf. quia propositio per se nota vocatur à Philosophis & Theologis in ordi-

ne ad primam cognitionem, non ad secundam, alioquin omnis veritas per discursum asequibilis eodem jure vocanda esset per se nota, quod longè à vero distat.

52. *Objic. 1. contra primam assertionem ex Polytheistis. Non repugnat, quòd plures Dij idem semper vellent, & decernerent nulla supposita inter illorum voluntates subordinatione, & dependentia: si enim sunt liberi, possunt se exercere, ut velint; adeoque & possunt semper idem velle; sed in eo casu nulla esset implicancia ex ratione naturali in existentia plurium Deorum; ergo ratione naturali non bene demonstratur unitas Dei. Resp. dist. maj. Possent semper idem velle ita, ut possent etiam velle opposita C. ita ut non possent N. maj. & dist. min. N. conf. Ratio est, quia eo ipso quòd supponantur liberi, supponuntur posse pro libito suo convenire, vel non convenire in volendo idem objectum, quod satis est, ut ea objectiva suppositio ratione naturali appareat chimærica, secumque afferat inconvenientia adducta à n. 20.*
53. *Objic. 6. contra sextam assertionem ex Quiros: licet non possit dari per longum tempus in homine sui compote invincibilis ignorantia de Deo, considerata re solùm ab intrinseco, evenire potest ab extrinseco: v. g. si aliquis magister magna exultatione habitus à rustico inter alia doceret non esse Deum; tunc rusticus inculpabiliter crederet non esse Deum; etenim æquè creditu difficile est dari quaternitatem divinarum personarum, ac non dari Deum, & tamen inculpabiliter potest rusticus ex illa extrinseca instructione credere dari quaternitatem divinarum Personarum; ergo &c.*
54. *Confirm. 1. Orteda q. 2. a. 2. aliqua sunt motiva adeò apparenter suadentia non dari Deum, ut hominem etiam fide, & sapientia excellentissimum tentare possint non leviter contra fidem existentie Dei, uti David de se ipso testatur ps. 72. dicens: mei autem penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei, quia zelavi super iniquos pacem peccatorum videns: id est, ut exponit Bellarminus; penè vacillavit fides mea, dum aspicerem subinde impios florenti fortuna gaudere, probos adversa premi; ergo multò facilius talia motiva poterunt movere Ethnicum, ut per longum tempus absque culpa existimer primam causam rebus humanis non providere, adeoque non dari Deum.*
55. *Confirm. 2. ab experientia; etenim ut Pagnafiel author non contemnendus, & apud Indos degens, affirmat aliquos inveniri apud illos Barbaros, qui post multos vitæ annos transactos interrogati, numquid unquam cogitaverint de Deo, sincerè respondent, nihil profus. Quinimò apud aliquas nationes per plura sæcula nulla fuit de Deo noticia. De Brasiliis enim testantur nonnulli eos ante adventum Lusitanorum nullum penitus numen cognovisse; ergo &c.*
56. *Confirm. 3. Licet sit contra rationem naturalem plures Deos admittere, Gentiles tamen*

plures Deos coluerunt, neque credibile est tot homines per tot sæcula Deum culpabiliter ignorasse, quin vel unus ex illis inculpabiliter se gesserit. ergo, licet sit contra rationem naturalem negare Dei existentiam, poterit tamen aliquis per longum tempus, & per totam vitam Deum inculpabiliter ignorare. Confirm. 4. attenta sola ratione naturali nationes illæ, quæ verum Deum non agnoverunt, audientes postea Prædicatores annunciantes Deum potius discredere aserendo non esse providentem, adeoque neque Deum illum, qui per tot sæcula absque ipsius noticia tot, & tantas nationes reliquit; ergo possunt plures inculpabiliter per longum tempus, & per totam vitam habere ignorantiam de existentia Dei.

Resp. Neg. Antec. quia ex principijs ab intrinseco & cognitione indita ab authore naturæ, satis superque quisque sui compos instructus est, ut non assentiat tali instructioni magistri, saltémque dubitare possit ad veritatem inquirendam, quod si ex se faciat, Deus gratiam non denegabit, & veritatem inveniet. Si autem pro libito omitat, jam ignorantia non erit inculpabilis, sed culpabilis, & vincibilis, ut constat à n. 21. Paritas autem à quaternitate Personarum desumpta omnino est inutilis; quia mysterium illud, quod à Deo proponeretur revelatum, non tenderet quoad an Deus sit, sed quoad quomodo sit, & proponeretur supra rationem naturalem, adeoque posset rusticus invincibiliter præbere assensum ob existimatum Dei testimonium.

Deus autem, ut habet Apostolus ad Tim. 2. *Omnes homines vult salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: adeoque daret media, ut homo ille tale falsum judicium de Deo deponeret, & cognosceret veritatem necessario credendam ad salutem, si per ipsum hominem non steterit: Deus enim ex parte sua jam illum illuminabit ut de Christo, qui splendor est vitæ æternæ, habet Joan. c. 1. Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Sic Apoc. 3. Sto ad ostium, & pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam: Ita tamen Deus ista vult, ut velit nostram liberam, & justam correspondentiam, ut habet Ambrosius ad suprà citata verba Apostoli dicens: vult enim Deus omnes homines salvos fieri, sed si accedant ad eum; non enim sic vult, ut nolentes salventur, sed vult illos salvari, si & ipsi velint.*

Ad primam Confirmationem dist. ant. tentare possint non leviter ita, ut succumbant culpabiliter Conc. inculpabiliter Nego antec. & conseq. ut constat ex dictis. Ad secundam confirmationem dist. ant. nihil penitus inculpabiliter Nego. culpabiliter subdist. per notitiam omnino firmam omitto. saltém dubià Nego antec. & conf. Ratio est, quia, ut habet P. Grando 1. parte tract. 1. disp. 1. sect. 3. Brasilienses, & reliqui Gentiles habebant de existentia Dei notitiam saltém dubiam; cæsi non habent omnino firmam. Quod per illa verba nihil

nihil penitus fignificabant. Quapropter non erat una apud omnes idololatria. Illi autem qui plures Deos colebant Jovi paffim primas deferebant, & tamquam Deorum fupremum honore illum, & cultu profequebantur. Imò & Gentiles in pluribus regionibus adeò cælatores veritatis inventi funt, ut non poffet illis fides haberi, ut narrant hiftoriæ, uique qui cum ipsis commorati funt.

60. Quin imò fcintilla aliqua de veri Dei exiftentia omnibus innotuit: ex ignorantia autem culpabili ut liberius fe vitijs traderent, fequendo voluptates, quæ, ut ipsi ajebant ab hoc, & illo Deo permittebantur, Deos illos colebant: ficque vitijs dediti non curabant, de veritate inquirenda, & infipienter atque vincibiliter fe gerebant. Sic Pharao Exodi 5. *Nefcio Dominum*: id eft, nolo folùmmodo Deum Hebræorum pro vero Deo, & omnium moderatore agnoscere. Ad tertiam confirmationem Nego antec. quia, ut conftat ex n. 23. plures Gentilium unicum folum Deum agnofcebant, etfi exteriùs plures confiterentur. Si enim Salomon, qui & ratione naturali, & fide unicum Deum agnofcebat, ut voluptatibus fuis obtemperaret, colebat Idola, quid mirum, quòd eodem modo Gentiles fe gelferint? Credam nihilominus plures fuiffe inter Ethnicos legem naturalem observantes, quos Deus non deleruit, fed per media fuæ providentiæ ad falutem perduxit.

61. Quot autem, & quanti fuerint, non fcimus, cum fcriptum non fit: fcimus autem fcriptum effe in vita P. Anchieæ, quandoque ipfum inter Gentiles per inacceffibiles montes eluctatum vidiffe jacentem in terra hominem plusquam octogenarium morti proximum, neque inveniffe in illo violatum unquam ullum præceptum contra legem naturæ. Cenfuit venerabilis vir hominem illum effe ex illis, quibus Deus non denegat gratiam, cum fecerint, quantum eft ex fe: Influxit illum myfterijs Fidei, Religionisque Catholicæ, & ftatim post baptifmum expiravit. Exinde agnofcimus, quomodo Deus fe gerat cum illis, qui non voluptatibus, fed naturali rationi conformes vivunt.

62. Ad quartam confirmationem Diff. antec. difcrederent rationabiliter nego. irrationabiliter omitto antec. & nego confeq. Hæc enim argumentum opponebant, S. Franc. Xaverio Bonziji Japonenfes in congressu inito ad difputationem coram Rege, Regniq. Primaribus, quod adeò fallax demonstratum fuit à Xaverio, ut numquam impoferum aufi fuerint iterum Bonziji palam cum ipfo difputare. Ratio eft, quia nullus invenietur, qui hujusmodi querelam habere poffit, fi ex fe femper fecerit, quod ratio naturalis faciendum illi dictabat: Tales enim Deus per media fuæ Providentiæ dirigit in viam falutis æternæ. Illi verò, qui vel uno lethali fe contaminaverunt, digni erant, quos Deus ftatim interimeret, & in infernum detruderet; adeoque quòd non habue-

R. P. Gormaz Theolog. Tom. I.

runt talia media conducentia ad falutem, non quidem Deo, fed ipsis eft impurandum.

Deo autem maximæ agendæ funt gratiæ, 63. quia adeò grande fupplicium plurimis ftatim non intulit, fed alia illis media fubminiftravit, ut poffent; fi vellent, à peccato refurgere, quæ contemnere eft valde irrationale. Cur autem Deus iftis det plura media quàm alijs, cur hos producat inter Catholicos, aliòsque inter ethnicos, irrationabile eft à nobis exigere, cum non fimus Dei confiliarij; Dei enim confilia funt nobis prorfus occulta: fic Auguftinus *hom. 58. in Joannem*: *Oculto judicio, non injufto facit.* & *Tract. 26. in Joannem*: *Quare illum trahat, & illum non trahat, nobi velle judicare, fi non vis errare.* Interim exclamandum nobis cum Apoftolo ad Rom. 11. *O altitudo divitiarum fapientie, & fcientie Dei, quàm incomprehenfibilia funt judicia ejus, & inveftigabiles via ejus. Quis enim cognovit fenfum Domini? &c.*

64. Objic. 7. ex Arriaga inftando fimul folutionem. Licet omnium mentibus inficium fit quoddam de Deo dubium, & ita in nullo fit invincibilis ignorantia Dei, hæc tamen ignorantia quamvis vincibilis non eft culpabilis: ficuti fi cui dubium incidat, quo pacto arbores crefcant, non peccat hac de re ulterius non inquirendo; ergo poteft dari per longum tempus & per totam vitam in aliquo homine inculpabilis ignorantia Dei. Confirm. Non minus vult Deus falutem parvulorum, qui in utero materno moriuntur, vel antequam perveniant ad ufum rationis, quàm adultorum fibi compotum: atqui ignorantia Dei non eft culpabilis in parvulis; ergo & poteft per totam vitam non effe culpabilis in adulto fui compote.

65. Refpondeo Nego antec. Lumen quippe naturæ clarè dictat plus cuique intereffe de veritate Numinis, quod in mentem venit, inquirere, quàm de modo, quo arbores crefcant; cognitio enim de incremento arborum non ducit ad ultimum hominis finem: bene verò cognitio veri Dei, quem quifque colere tenerur. Quapropter ut bene notavit Koninch *diff. 18. de aët. fuper. dub. 2.* Notitia de Deo à Deo indita femper cum facro quodam horrore, ac veneratione immittitur. Unde nullæ fuerunt unquam nationes tam rudes, ac barbaræ, quæ non habuerint aliquod numen, quod colerent, quodque timerent fuis peccatis offendere.

66. Ad confirmationem diff. maj. non minus, & eodem modo Nego. diverfo modo Conc. maj. & concessa min. Nego confeq. Ratio eft, quia adultis confert gratiam fufficientem, qua ipsi pro fua libertate bene, vel malè operentur: parvulis autem, qui non dum propria gaudent libertate, non ita confert; fed parentibus vel ijs, fub quorum cura funt, quamvis ipsi finem divinæ Providentiæ non advertant, adeoque non peccent ea tunc infpiratione non utendo, quæ conduceret ad falutem parvuli, fi ex alia

B 2 capite

capite peccatum non fit ea non uti. Unde licet diverso modo, quàm adulti, verè includuntur parvuli sub illa generali Apostoli: *Deus vult omnes homines salvos fieri*, ut communiter docent Theologi cum Eximio Doctore lib. 4. de *Prædestinatione* c. 4. sic Augustinus *Tom. 7. lib. 4. contra Jul. c. 8. de Parvulis* ait: *Numquid aut homines non sunt, ut non pertineant ad id, quod dictum est: omnes homines.*

67. Pariter S. Prosper Augustini discipulus lib. 2. de *vocatione* cap. 23. *Non irreligiosè arbitror credi, quòd isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratia partem, qua super universis est impensa nationibus, qua utique si be-*

ne uterentur eorum parentes, etiam ipsi per eosdem juarentur. Quibus consonat Tridentinum causam adventus Christi explicans *sess. 6. cap. 2.* per hæc verba, *ut & Judæos, qui sub lege erant, redimeret, & Gentes, quæ non sectabantur Justitiam, Justitiam apprehenderent, atque omnes adoptionem filiorum reciperent.* Quo fieret, ut omnes vel in via, vel in patria ad agnitionem veritatis venirent, id est adulti in via, & parvuli saltem in patria. Ad hoc autem divinæ Providentiæ munus præstandum non tenetur Deus patrare miracula, neque causas secundas impedire, quibus & adultis, & infantibus mors sæpe solet obvenire.

DISPUTATIO II.

DE ESSENTIA DIVINA.

48. **N**omine essentiæ metaphysicæ apud Theologos, & Philosophos non intelligitur differentia individualis, sive taleitas rei: sic nomine essentiæ hominis non venit Petreitas, sed animal rationale, sive ea prædicata rei, quæ identificantur cum omni illo, quod est talis res: ita ut nequeat res unquam inveniri, quin rota ejus essentia reperiat. Exinde essentia hominis, nimirum animal rationale, identificatur cum omni illo, quod est homo; nec potest unquam homo inveniri, quin sit animal rationale. Si autem taleitas identificetur cum omni eo, cum quo essentia identificatur, dicitur esse de essentia physica, secus de metaphysica: si verò non ita identificetur, neque erit de essentia physica, neque de metaphysica. Unde essentia Dei stat in illis prædicatis, per quæ Deus constituitur essentialiter, adæquando illum conceptum, quo de Deo quærimus, quid sit.

SECTIO I.

De Prærequisitis ad Controversiam.

69. **S**uppono 1. ad essentiam adæquatam indispensabiliter concurrere tres condiciones, ad quas cæteræ reducuntur. Prima est, ut ea prædicata sint essentialia, quibus præcisè positis (seu re, seu ratione) res ponitur, & quibus præcisè ablatis aufertur. Ratio est, quia prædicata essentialia necessario sufficiunt, ut detur essentia: Implicat autem, quòd res non detur, quando datur id, quod sufficit, ut detur, & implicat, quòd detur; quando deest sufficientia requisita, ut detur. Exinde taleitas contractiva essentiæ non est de constitutivo essentiæ, cum non sit necessaria, ut detur essentia, sed ut detur contractio essentiæ. Sic Petreitas contractiva essentiæ metaphysicæ hominis ad Petrum, non est de essentia metaphysica hominis: neque relationes, aut Personalitates divinæ contrahentes essentiam physicam, & metaphysicam Dei ad Personas,

sunt de essentia physica, aut metaphysica Dei.

Secunda Conditio est, ut prædicata essentialia sint adæquativa vocis, per quam exprimimus definitum. Ratio est, quia, si non adæquarent definitum, ijs prædicatis præcisè sive formaliter positis definitum non poneretur: qua de causa ista definitio animal rationale, etsi sit recta definitio hominis, ut hominis, non est recta definitio hominis, ut objectum est medicinæ: sic enim definiendum foret animal sanabile, ut latè dixi in metaphysica, & constat ex ratione dicta. Tertia est, ut nihil præter essentialia prædicata sit radix perfectionum suppositi. Ratio est, quia perfectiones suppositi si exigentialiter physicè, vel illatione naturaliter fluunt, non aliunde quàm à natura, aut essentia fluunt. Quamobrem essentia definienda est primum, & adæquatum constitutum rei. Unde essentia physica, & metaphysica realiter distingui non possunt. Ratio est, quia essentia physica est verificativa metaphysicæ, quæ sub genere, vel quasi genere, & differentia eam comprehendit. Sic corpus animæ, & unio, quæ est essentia physica hominis, comprehenditur sub hac sua essentia metaphysica animal rationale.

Suppono 2. inter prædicata necessaria absoluta Dei aliqua esse communia creaturis, ut Ens, Substantia, Vivens, Intellectivum: alia specialia, & characteristica Dei, ut Ens à se, Omnipotens, Omniscium, Infinitum. Ex his characteristicis aliqua sunt transcendentia; quæ in quolibet divino prædicato realiter, & formaliter reperiuntur, ut ens à se, infinitum: aliæ sunt intranscendentia formaliter, quæ attributum speciale, sive strictè sumptum constituunt, ut omnipotens, omnicomprehensivum: Rursus ex absolutis aliqua sunt ex genere suo substantialia, quæ ubique tam in creatis quàm in Deo spectant ad essentiam, ut ens, substantia, vivens, spiritus, intellectivum. Alia sunt ex genere suo attributaria, quæ nempe (quidquid